ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
JEAN MISCHO
της 5ης Μαΐου 1998 *

1. Το άρθρο 1, στοιχείο α', της οδηγίας 77/504/ΕΟΚ [1], όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 91/174/ΕΟΚ [2], ορίζει το «βοοειδές αναπαραγωγής καθαρόαιμ[ης φυλής]» ως

«κάθε ζώο εκ των βοοειδών, περιλαμβανομένων και των βουβάλων, του οποίου οι γεννήτορες και οι προγεννήτορες είναι εγγεγραμμένοι ή καταχωρημένοι σε γενεαλογικό βιβλίο [της αυτής φυλής] και το οποίο είναι είτε εγγεγραμμένο είτε καταχωρημένο και δυνάμενο να εγγραφεί σ' αυτό».

2. Το άρθρο 2, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 77/504, όπως αυτό τροποποιήθηκε με την οδηγία 94/28/ΕΚ [3], επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να μεριμνούν ώστε να μην απαγορεύονται, περιορίζονται ή παρεμποδίζονται για ζωοτεχνικούς λόγους οι ενδοκοινοτικές συναλλαγές σπέρματος, ωαρίων και εμβρύων προερχομένων από βοοειδή αναπαραγωγής καθαρόαιμης φυλής.

3. Η οδηγία 87/328/ΕΟΚ [4], η οποία εκδόθηκε κατ' εφαρμογήν του άρθρου 3 της προπαρατεθείσας οδηγίας και της οποίας η ερμηνεία, μαζί με την ερμηνεία των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης, αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας υποθέσεως, έχει ειδικότερα ως σκοπό, κατά τις αιτιολογικές της σκέψεις, να αποφευχθούν τα εξής:

«[οι] εθνικές διατάξεις που αφορούν την αποδοχή στην αναπαραγωγή βοοειδών αναπαραγωγής καθαρόαιμ[ης φυλής] και των σπερμάτων τους οι οποίες απαγορεύουν, περιορίζουν ή παρακωλύουν τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές είτε στην περίπτωση φυσιολογικής οχείας είτε τεχνητής σπερματέγχυσης».

4. Ως εκ τούτου, το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής ορίζει τα εξής:

«Κράτος μέλος δεν δύναται να απαγορεύει, περιορίζει ή παρακωλύει:

(...)

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

1 — Οδηγία του Συμβουλίου, της 25ης Ιουλίου 1977, περί των ζώων αναπαραγωγής του βοείου είδους καθαρόαιμ[ης φυλής] (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/019, σ. 58).

2 — Οδηγία του Συμβουλίου, της 25ης Μαρτίου 1991, σχετικά με τους ζωοτεχνικούς και γενεαλογικούς όρους που διέπουν την εμπορία ζώων φυλής (ράτσας), και σχετικά με την τροποποίηση των οδηγιών 77/504/ΕΟΚ και 90/425/ΕΟΚ (ΕΕ L 85, σ. 37).

3 — Οδηγία του Συμβουλίου, της 23ης Ιουνίου 1994, για τον καθορισμό των αρχών σχετικά με τους ζωοτεχνικούς και γενεαλογικούς όρους που εφαρμόζονται κατά τις εισαγωγές προελεύσεως τρίτων χωρών ζώων, του σπέρματος, των ωαρίων και των εμβρύων τους και για την τροποποίηση της οδηγίας 77/504 (ΕΕ L 178, σ. 66).

4 — Οδηγία του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1987, για την αποδοχή στην αναπαραγωγή βοοειδών αναπαραγωγής καθαρόαιμ[ης φυλής] (ΕΕ L 167, σ. 54).

— την αποδοχή στην τεχνητή σπερματέγχυση, επί του εδάφους τ[ου], ταύρων καθαρόαιμ[ης φυλής] ή τη χρήση των σπερμάτων τους όταν οι ταύροι αυτοί έχουν γίνει δεκτοί για τεχνητή σπερματέγχυση σε ένα κράτος μέλος βάσει επισήμων δοκιμών που διεξάγονται σύμφωνα με την απόφαση 86/130/ΕΟΚ [5].

(...)»

5. Η απόφαση αυτή της Επιτροπής, της 11ης Μαρτίου 1986, καθορίζει τις μεθόδους ελέγχου των αποδόσεων και τις μεθόδους εκτιμήσεως της γενετικής αξίας των αναπαραγωγικών βοοειδών καθαρής φυλής. Τροποποιήθηκε με την απόφαση 94/515/ΕΚ [6].

6. Από την αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως την οποία υπέβαλε το Helsingborgs tingsrätt (Σουηδία) προκύπτει ότι ο εισαγγελέας κίνησε ποινική δίωξη κατά των P. O. Hagelgren, G. Nilsson και της S. Arrborn λόγω παραβάσεως του σουηδικού νόμου περί ελέγχου των κατοικιδίων ζώων (νόμος 342 του 1985 και νόμος 1481 του 1993).

7. Βάσει του νόμου αυτού, ο P. O. Hagelgren κατηγορείται ότι στις 30 Μαρτίου 1996 πώλησε άνευ αδείας σπέρμα ταύρου στον G. Nilsson. Ο δεύτερος κατηγορείται ότι την ίδια ημέρα ανέθεσε σε τρίτο να πραγματοποιήσει την άνευ αδείας γονιμοποίηση με σπερματέγχυση τεσσάρων αγελάδων κυριότητάς του. Η S. Arrborn διώκεται διότι την ίδια ημέρα πραγματοποίησε άνευ αδείας την επίμαχη σπερματέγχυση.

8. Τα τρία αυτά άτομα διώκονται επίσης λόγω παραβάσεως του νόμου περί προστασίας των ζώων (νόμος 534 του 1988). Συγκεκριμένα, η εισαγγελική αρχή τούς κατηγορεί ότι συνέπραξαν στις 30 Μαρτίου 1996 για τη γονιμοποίηση με σπερματέγχυση τεσσάρων αγελάδων κυριότητας του Nilsson με σπέρμα ταύρων «οι οποίοι εμφανίζουν το γενετικό ελάττωμα της μυϊκής υπερτροφίας και ανήκουν στο υποείδος Belgian Blue» και ότι κατ' αυτόν τον τρόπο παραβίασαν την απαγόρευση της «αναπαραγωγής που μπορεί να έχει ως συνέπεια την πρόκληση πόνου στα ζώα ή να επηρεάσει τη φυσιολογική συμπεριφορά τους».

9. Από τη δικογραφία προκύπτει επίσης ότι οι κατηγορούμενοι ομολόγησαν τα πραγματικά περιστατικά, αμφισβητώντας συγχρόνως ότι διέπραξαν έγκλημα. Συγκεκριμένα, φρονούν ότι η εφαρμοσθείσα εθνική νομοθεσία αντιβαίνει στο κοινοτικό δίκαιο, όσον αφορά τόσο την υποχρέωση λήψεως αδείας για τη σπερματέγχυση όσο και την απαγόρευση πραγματοποιήσεως της σπερματεγχύσεως με σπέρμα ταύρων του υποείδους Belgian Blue.

5 — ΕΕ L 101, σ. 37.

6 — Απόφαση της Επιτροπής της 27ης Ιουλίου 1994 (ΕΕ L 207, σ. 30).

10. Η υποχρέωση λήψεως αδείας για τη σπερματέγχυση απορρέει από το άρθρο 2 της κανονιστικής αποφάσεως 343 του 1985 περί ελέγχου των κατοικιδίων ζώων και της αποφάσεως 98 του 1994, περί της τεχνητής γονιμοποιήσεως των βοοειδών με σπερματέγχυση, οι οποίες ίσχυαν κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών. Η άδεια αυτή μπορεί να αφορά μία ή περισσότερες εργασίες που πραγματοποιούνται με σκοπό τη σπερματέγχυση, όπως είναι η συλλογή, η διακίνηση και η διανομή του σπέρματος καθώς και η σπερματέγχυση καθαυτή.

11. Η αίτηση χορηγήσεως αδείας πρέπει να περιλαμβάνει πληροφοριακά στοιχεία σχετικά με τα είδη ζώων τα οποία αφορά, τη σκοπούμενη εργασία ή τις σκοπούμενες εργασίες σπερματεγχύσεως, τα άτομα που θα τις αναλάβουν, τον υπεύθυνο κτηνίατρο, καθώς και μια έγγραφη δέσμευση του τελευταίου.

12. Η απόφαση καθορίζει επίσης τις υγειονομικής φύσεως υποχρεώσεις και τις δοκιμές που πρέπει να πραγματοποιούνται επί των ταύρων, οι οποίοι πρέπει να εισάγονται και να φυλάσσονται σε κέντρο σπερματεγχύσεως, αλλά δεν προβλέπει κανέναν κανόνα όσον αφορά τον έλεγχο της εισαγωγής του σπέρματος ζώων. Η διανομή του σπέρματος αυτού στη Σουηδία εξαρτάται από τη λήψη αδείας για την πραγματοποίηση σπερματεγχύσεως. Το άτομο που έχει παραλάβει το σπέρμα υποχρεούται να γνωστοποιεί στον διανομέα πληροφοριακά στοιχεία που αφορούν, μεταξύ άλλων, τον αριθμό των τοκετών, τη συχνότητα των δύσκολων τοκετών, την εμφάνιση κληρονομικών νόσων και δυσπλασιών. Ο κύριος των ζώων μπορεί να προβαίνει στη γονιμοποίηση με σπερματέγχυση των δικών του ζώων, υπό την προϋπόθεση ότι τηρεί μητρώο.

13. Η απαγόρευση της αναπαραγωγής που μπορεί να έχει ως συνέπεια την πρόκληση πόνου στα ζώα προβλέπεται στο άρθρο 29 της κανονιστικής αποφάσεως 539 του 1988 περί προστασίας των ζώων. Προς εκτέλεση της κανονιστικής αποφάσεως αυτής, η εθνική γεωργική υπηρεσία εξέδωσε την απόφαση 129 του 1993, περί εκτροφής των ζώων για γεωργικούς σκοπούς, η οποία απαγορεύει «τη γονιμοποίηση με σπερματέγχυση των δαμαλών και των αγελάδων ή την εμφύτευση εμβρύων, οσάκις προβλέπονται δύσκολοι τοκετοί».

14. Η απόφαση 113 του 1995 της εθνικής γεωργικής υπηρεσίας, περί των επιταγών που αφορούν την προστασία των ζώων στο πλαίσιο της αναπαραγωγής, απαγορεύει τη χρήση στην αναπαραγωγή ζώων αναπαραγωγής «τα οποία εμφανίζουν θανατηφόρα γονίδια, ελαττώματα ή άλλα κληρονομικά χαρακτηριστικά που συνεπάγονται πρόκληση πόνου στους απογόνους ή έχουν αρνητική επίδραση στη φυσιολογική συμπεριφορά των απογόνων αυτών».

15. Η απαγόρευση αυτή ισχύει επίσης και για άλλα χαρακτηριστικά εκτός από τα απαριθμούμενα στο συνημμένο στην απόφαση παράρτημα, αν συνεπάγονται την πρόκληση πόνου στους απογόνους ή τη μη φυσιολογική συμπεριφορά τους.

16. Το άρθρο 3, παράγραφος 2, της αποφάσεως 181 του 1995 προβλέπει, εξάλλου, ότι οι αγελάδες

«δεν μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν στην αναπαραγωγή αν προκύπτει ότι το ζώο εμφανίζει, πιθανότατα, κληρονομική προδιάθεση για υπερβολικά συχνές ασθένειες, για δυσχέρειες κατά τον τοκετό ή για θνησιγένεια.

Ένα ζώο αναπαραγωγής το οποίο, λόγω της καταγωγής του, μπορεί να είναι φορέας των γονιδίων ή των κληρονομικών ελαττωμάτων, στα οποία αναφέρονται οι παράγραφοι 1 και 2 και των οποίων η απουσία μπορεί να εξακριβωθεί με δοκιμές, μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην αναπαραγωγή, υπό την προϋπόθεση ότι υποβλήθηκε επιτυχώς στις εν λόγω δοκιμές.»

17. Επιληφθέν των προεκτεθεισών ποινικών διώξεων, το Helsingborgs tingsrätt υπέβαλε στο Δικαστήριο, με διάταξη της 28ης Απριλίου 1997, τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Επιτρέπουν το άρθρο 30 της Συνθήκης της Ρώμης και η οδηγία 87/328/ΕΟΚ τον εκ μέρους εθνικής αρχής έλεγχο, προκειμένου αυτή να χορηγήσει άδεια για τις δραστηριότητες γονιμοποιήσεως βοοειδών με σπερματέγχυση, ήτοι για τη συλλογή, τη διαχείριση και τη διανομή, καθώς και για την έγχυση του σπέρματος, κατά τον προεκτεθέντα τρόπο;

2) Επιτρέπουν το άρθρο 30 της Συνθήκης της Ρώμης και η οδηγία 87/328/ΕΟΚ σε κράτος μέλος να απαγορεύει ή να εξαρτά από προϋποθέσεις τη σπεργματέγχυση και την αναπαραγωγή των βοοειδών

α) που, κατά την άποψη εθνικής αρχής, μπορούν να έχουν ως συνέπεια την πρόκληση πόνου στα ζώα ή να επηρεάσουν τη φυσιολογική συμπεριφορά τους·

β) που πραγματοποιούνται με συγκεκριμένο υποείδος το οποίο ορισμένη εθνική αρχή θεωρεί φορέα γενετικών ελαττωμάτων;

3) α) Επιτρέπονται, κατά ερμηνεία του προοιμίου της οδηγίας 87/328/ΕΟΚ, οι προβλεπόμενες από το εθνικό δίκαιο εξαιρέσεις από την αποδοχή στην τεχνητή σπερματέγχυση εντός του εδάφους του οικείου κράτους όσον αφορά ζώα με ανεπιθύμητη γενετική κληρονομιά, έστω και αν οι εξαιρέσεις αυτές συνεπάγονται απαγόρευση όσον αφορά ταύρους που πληρούν τις επιταγές του άρθρου 2 της οδηγίας;

β) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, μπορεί ο καθορισμός της εννοίας των όρων "χειροτέρευση της καθαρότητας" και "γενετικά ελαττώματα" να εναπόκειται στο κατ' ιδίαν κράτος μέλος;»

Επί του πρώτου ερωτήματος

18. Το εθνικό δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν το Δικαστήριο αν η υποχρέωση λήψεως αδείας για τις δραστηριότητες γονιμοποιήσεως βοοειδών με σπερματέγχυση συνάδει προς το άρθρο 30 της Συνθήκης και προς την οδηγία 87/328.

19. Η Σουηδική Κυβέρνηση διευκρινίζει ότι η υποχρέωση λήψεως αδείας μπορεί να αφορά μία ή περισσότερες φάσεις της επεξεργασίας του σπέρματος. Κατά το άρθρο 1 της αποφάσεως 98 του 1994, περί της γονιμοποιήσεως των βοοειδών με σπερματέγχυση, οι φάσεις αυτές είναι η συλλογή, η επεξεργασία και η διανομή, καθώς και η σπερματέγχυση.

20. Καθόσον η διανομή και η σπερματέγχυση καθαυτή εξαρτώνται από τη λήψη αδείας, είναι σαφές ότι το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο μπορεί να θιγεί, όπως εκθέτουν τόσο οι κυβερνήσεις που κατέθεσαν παρατηρήσεις όσο και η Επιτροπή. Συγκεκριμένα, όπως έκρινε το Δικαστήριο με την απόφασή του Centre d'insémination de la Crespelle [7] και όπως υπενθύμισε στην υπόθεση Gervais κ.λπ. [8], η υποχρέωση λήψεως αδείας μπορεί να συνεπάγεται στην πράξη δυσμενή διάκριση εις βάρος του εισαγομένου σπέρματος, πράγμα το οποίο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 30 και, ενδεχομένως, του άρθρου 36 της Συνθήκης.

7 — Απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1994, C-323/93 (Συλλογή 1994, σ. I-5077).

8 — Απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 1995, C-17/94 (Συλλογή 1995, σ. I-4353, σκέψη 38).

21. Ωστόσο, κατά παγία νομολογία [9], οσάκις, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 100 της Συνθήκης ΕΟΚ, κοινοτικές οδηγίες προβλέπουν την εναρμόνιση των διατάξεων που είναι αναγκαίες, μεταξύ άλλων, για την εξασφάλιση της προστασίας της υγείας των ανθρώπων και των ζώων και που εισάγουν κοινοτικές διαδικασίες ελέγχου ως προς την τήρησή τους, παύει να δικαιολογείται η επίκληση του άρθρου 36, οπότε οι κατάλληλοι έλεγχοι θα πρέπει εφεξής να διεξάγονται και τα μέτρα προστασίας να λαμβάνονται στο πλαίσιο που ορίζει η οδηγία εναρμονίσεως.

22. Συνεπώς, πρέπει να καθορισθεί ακριβέστερα κατά πόσον η προπαρατεθείσα οδηγία 87/328 θίγει τη δυνατότητα κράτους μέλους να απαιτεί τη λήψη αδείας για τις διάφορες φάσεις της σπερματεγχύσεως τις οποίες περιγράφει η Σουηδική Κυβέρνηση.

23. Η τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας υπενθυμίζει την ανάγκη να αποφευχθεί κάθε χειροτέρευση της καθαρότητας των ζώων. Προς τούτο, η έβδομη αιτιολογική σκέψη ορίζει τα εξής:

«η υποχρέωση να προέρχονται τα σπέρματα από επισήμως εγκεκριμένα κέντρα τεχνητής σπερματέγχυσης δύναται να παρέχει τις αναγκαίες για τον επιδιωκόμενο σκοπό εγγυήσεις».

9 — Βλ., επί παραδείγματι, τις δύο προπαρατεθείσες αποφάσεις.

24. Κατά συνέπεια, το άρθρο 4 της οδηγίας 87/328 ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, για τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές, το σπέρμα που αναφέρεται στο άρθρο 2 να συλλέγεται, υφίσταται επεξεργασία και φυλάσσεται σε επισήμως εγκεκριμένο κέντρο τεχνητής σπερματέγχυσης.»

25. Επομένως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αντιβαίνει στην οδηγία η υποχρέωση λήψεως αδείας για τη συλλογή και την επεξεργασία του σπέρματος εντός της χώρας καταγωγής.

26. Αντιθέτως, το πλαίσιο που ορίζει η οδηγία 87/328 και η οδηγία 88/407/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1988, για τον καθορισμό των απαιτήσεων υγειονομικού ελέγχου που ισχύουν στις ενδοκοινοτικές συναλλαγές και στις εισαγωγές κατεψυγμένου σπέρματος βοοειδών [10], δεν περιλαμβάνει, κατά την απόφαση του Δικαστηρίου στην προπαρατεθείσα υπόθεση Centre d'insémination de la Crespelle [11], την αποθήκευση ή τη χρησιμοποίηση του σπέρματος εντός του κράτους προορισμού.

10 — ΕΕ L 194, σ. 10.

11 — Σκέψεις 34 και 35.

27. Επομένως, κατά το Δικαστήριο,

«οι υγειονομικοί όροι που ισχύουν στο ενδοκοινοτικό εμπόριο βοείου σπέρματος δεν έχουν ακόμη αποτελέσει αντικείμενο πλήρους εναρμονίσεως στο κοινοτικό επίπεδο όσον αφορά το κράτος προορισμού του σπέρματος».

28. Το Δικαστήριο διευκρίνισε στη σκέψη 32 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Gervais κ.λπ. ότι:

«από το περιεχόμενο καθώς και από τον σκοπό των οδηγιών 77/504 και 87/328 προκύπτει ότι αυτές στοχεύουν στην εναρμόνιση των προϋποθέσεων για την αποδοχή στην αναπαραγωγή βοοειδών αναπαραγωγής καθαρόαιμ[ης φυλής] και του σπέρματός τους, και τούτο προκειμένου να εξαλειφθούν τα ζωοτεχνικά εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία σπέρματος βοοειδών. Όμως, οι οδηγίες αυτές δεν διέπουν ούτε τις προϋποθέσεις τοποθετήσεως σπέρματος ούτε την εκπαίδευση των ειδικών στην τεχνητή γονιμοποίηση ούτε, άλλωστε, τη χορήγηση πιστοποιητικών ή αδειών επιτρεπουσών την πρόσβαση στα εκ του νόμου ρυθμιζόμενα καθήκοντα του διενεργούντος τεχνητές γονιμοποιήσεις».

29. Επομένως, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι η εναρμόνιση που πραγματοποιήθηκε, ειδικότερα, με τις προπαρατεθείσες οδηγίες 77/504, 87/328 και 88/407 δεν φθάνει μέχρι του σημείου να κωλύει το κράτος μέλος

προορισμού να απαιτεί τη λήψη αδείας για τη διανομή ή την έγχυση του σπέρματος.

30. Επομένως, αυτή η προϋπόθεση την οποία επιβάλλει η εθνική νομοθεσία πρέπει να εξετασθεί υπό το πρίσμα των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης.

31. Στο πλαίσιο αυτό, η Σουηδική Κυβέρνηση εκθέτει ότι η υποχρέωση λήψεως αδείας για τη σπερματέγχυση δεν εμπίπτει στο άρθρο 30, δεδομένου ότι δεν έχει ούτε ως σκοπό ούτε ως αποτέλεσμα να ρυθμίζει το εμπόριο του σπέρματος μεταξύ κρατών μελών.

32. Όπως υπενθύμισα ανωτέρω, η υποχρέωση λήψεως αδείας για τη διανομή μπορεί, ως εκ της φύσεώς της, να θίξει το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο εφόσον ισχύει για το εισαγόμενο σπέρμα. Το ίδιο ισχύει για την άδεια που απαιτείται για τη σπερματέγχυση καθαυτή, καθόσον ουδόλως είναι χρήσιμο για έναν επιχειρηματία να μπορεί να εισάγει σπέρμα, αν δεν του επιτρέπεται να πραγματοποιεί ή να αναθέτει σε τρίτον να πραγματοποιεί σπερματέγχυση με το εν λόγω σπέρμα.

33. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο εν προκειμένω, δεδομένου ότι από τη δικογραφία προκύπτει ότι, στη Σουηδία, η άδεια εισαγωγής προϋποθέτει ότι ο αιτών έχει λάβει τη σχετική με τη σπερματέγχυση άδεια.

34. Επομένως, το επίμαχο μέτρο εμπίπτει στην απαγόρευση των μέτρων αποτελέσματος ισοδυνάμου προς ποσοτικούς περιορισμούς, την οποία προβλέπει το άρθρο 30 της Συνθήκης. Συνεπώς, τίθεται το ζήτημα αν έχει εφαρμογή το άρθρο 36 της Συνθήκης.

35. Στο πλαίσιο αυτό, η Φινλανδική Κυβέρνηση εκθέτει ότι η «προστασία της υγείας και της ζωής των ανθρώπων και των ζώων», η οποία περιλαμβάνεται στη διάταξη αυτή, δικαιολογεί την υποχρέωση λήψεως αδείας για τη διανομή και την έγχυση του σπέρματος βοοειδών αναπαραγωγής καθαρόαιμης φυλής.

36. Η Κυβέρνηση αυτή επικαλείται προς στήριξη της απόψεώς της την προπαρατεθείσα απόφαση Centre d'insémination de la Crespelle, με την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι:

«τα κράτη μέλη μπορούν εγκύρως να επικαλούνται υγειονομικούς λόγους για να εμποδίζουν την ελεύθερη κυκλοφορία του βοείου σπέρματος, καθόσον οι περιορισμοί στο ενδοκοινοτικό εμπόριο είναι ανάλογοι προς τον επιδιωκόμενο σκοπό».

37. Από τη δικογραφία προκύπτει ότι η υποχρέωση λήψεως αδείας δεν προβλέπεται ειδικώς για τα εισαγόμενα προϊόντα και προφανώς δεν τα θίγει περισσότερο απ' ό,τι τα εγχώρια προϊόντα.

38. Ωστόσο, βάσει της συλλογιστικής του Δικαστηρίου στην υπόθεση Centre d'insémination de la Crespelle, στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να αποφανθεί αν η υποχρέωση λήψεως αδείας για τη διανομή και την έγχυση του βοείου σπέρματος έχει περιοριστικό του εμπορίου αποτέλεσμα δυσανάλογο σε σχέση με τον σκοπό της προστασίας της δημόσιας υγείας, στην επίτευξη του οποίου σκοπεί.

39. Εντούτοις, επιβάλλεται μια διευκρίνιση. Συγκεκριμένα, από τα ανωτέρω προκύπτει σαφώς ότι τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να επιβάλλουν τη λήψη της εν λόγω αδείας για λόγους δημόσιας υγείας τους οποίους προβλέπει το άρθρο 36 της Συνθήκης.

40. Επομένως, συμμερίζομαι την άποψη της Επιτροπής, η οποία επισημαίνει ότι οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση της αδείας πρέπει, συνεπώς, να σκοπούν στη διασφάλιση του ότι το άτομο που καλείται να πραγματοποιήσει τη σπερματέγχυση έχει επαγγελματικές ικανότητες. Οι προϋποθέσεις αυτές δεν πρέπει να αποτελούν πλάγιο μέσο για την απαγόρευση ορισμένων σπερματεγχύσεων με την πρόφαση, επί παραδείγματι, ότι τα χαρακτηριστικά του χρησιμοποιούμενου σπέρματος έχουν κριθεί ανεπιθύμητα. Συγκεκριμένα, όπως θα εκθέσω κατωτέρω, στην περίπτωση αυτή δεν πρόκειται πλέον για τον τομέα της δημόσιας υγείας, υπό την έννοια του άρθρου 36, αλλά για τον τομέα της προστασίας της γενετικής κληρονομιάς, στον οποίο η κοινοτική εναρμόνιση είναι πλήρης και, συνεπώς, δεν έχουν εφαρμογή τα άρθρα 30 και 36.

41. Η Φινλανδική Κυβέρνηση προσθέτει επίσης, δικαίως, ότι η παρούσα υπόθεση αφορά το δικαίωμα παροχής υπηρεσιών στον τομέα της τεχνητής σπερματεγχύσεως. Κατά συνέπεια, πρέπει κατ' αρχάς να εξετασθεί από πλευράς των κανόνων της Συνθήκης που αφορούν την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.

42. Ωστόσο, ορθώς η ίδια κυβέρνηση εκθέτει ότι, εν προκειμένω, το επίμαχο ζήτημα αφορά έναν Σουηδό παρέχοντα υπηρεσίες, ο οποίος επιθυμεί να παράσχει ένα είδος υπηρεσιών εντός αυτού του ιδίου κράτους μέλους. Συνεπώς, είναι σαφές ότι όλες οι πτυχές της παροχής υπηρεσιών είναι συγκεντρωμένες εντός του κράτους αυτού. Επομένως, οι κανόνες της Συνθήκης περί της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών δεν έχουν εφαρμογή και δικαίως το αιτούν δικαστήριο αναφέρεται αποκλειστικώς, όσον αφορά τη Συνθήκη, στους κανόνες που αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων.

43. Κατά συνέπεια, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει στο πρώτο ερώτημα που υπέβαλε το Helsingborgs tingsrätt την ακόλουθη απάντηση:

Το άρθρο 30 της Συνθήκης και η οδηγία 87/328 δεν απαγορεύουν στα κράτη μέλη να απαιτούν νομοθετικώς τη λήψη αδείας για τη διαχείριση, διανομή και έγχυση του βοείου σπέρματος προελεύσεως άλλου κράτους μέλους, εφόσον η άδεια αυτή έχει ως σκοπό να διασφαλιστεί ότι ο δικαιούχος της διαθέτει τα αναγκαία προσόντα για τη σκοπούμενη πράξη.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

44. Θα ήθελα να υπενθυμίσω ότι το ερώτημα αυτό έχει την ακόλουθη διατύπωση:

Επιτρέπουν το άρθρο 30 της Συνθήκης της Ρώμης και η οδηγία 87/328/ΕΟΚ σε κράτος μέλος να απαγορεύει ή να εξαρτά από προϋποθέσεις τη σπερματέγχυση και την αναπαραγωγή των βοοειδών

α) που, κατά την άποψη εθνικής αρχής, μπορούν να έχουν ως συνέπεια την πρόκληση πόνου στα ζώα ή να επηρεάσουν τη φυσιολογική συμπεριφορά τους;

β) που πραγματοποιούνται με συγκεκριμένο υποείδος το οποίο ορισμένη εθνική αρχή θεωρεί φορέα γενετικών ελαττωμάτων;

45. Η Σουηδική, η Φινλανδική και η Νορβηγική Κυβέρνηση εκθέτουν ότι η εναρμόνιση που πραγματοποιήθηκε με τις οδηγίες είναι ατελής. Συγκεκριμένα, φρονούν ότι οι οδηγίες αυτές ρυθμίζουν ζητήματα όπως είναι η καταγωγή και η ποιότητα του σπέρματος των βοοειδών αναπαραγωγής καθαρόαιμης φυλής ή ακόμη η πρόληψη της διαδόσεως των επιζωοτιών.

46. Αντιθέτως, η κοινοτική εναρμόνιση δεν καλύπτει το σύνολο των ανακυπτόντων ζητημάτων προστασίας της ζωής και της υγείας των ζώων. Ειδικότερα, οι προαναφερθείσες κυβερνήσεις φρονούν ότι η προστασία των ζώων στο πλαίσιο της αναπαραγωγής δεν διασφαλίζεται από τους εφαρμοστέους κοινοτικούς κανόνες, οι οποίοι δεν αφορούν τη μέριμνα για το ζήτημα αυτό. Πράγματι, οι οδηγίες ρυθμίζουν την αναπαραγωγή λαμβάνοντας υπόψη λόγους που αφορούν αποκλειστικώς την παραγωγή και όχι την υγεία των ζώων. Επομένως, τα βοοειδή αναπαραγωγής μπορεί να έχουν υποβληθεί επιτυχώς στις προβλεπόμενες από την κοινοτική κανονιστική ρύθμιση δοκιμές, αλλά συγχρόνως να εμφανίζουν κληρονομικές ιδιομορφίες ανεπιθύμητες για λόγους προστασίας των ζώων. Κανένας ειδικός κοινοτικός κανόνας περί των προϋποθέσεων αποδοχής των βοοειδών στην αναπαραγωγή δεν σκοπεί στην πρόληψη της εκδηλώσεως στα βοοειδή διαταραχών της υγείας που μπορούν να τα εμποδίσουν να γεννηθούν, να μεγαλώσουν ή να ζήσουν φυσιολογικά χωρίς σημαντική βοήθεια από κτηνιάτρους.

47. Οι κυβερνήσεις αυτές καταλήγουν ότι, δεδομένου ότι η κοινοτική εναρμόνιση δεν περιλαμβάνει το σύνολο των λόγων που αφορούν την υγεία των ζώων, οι εθνικές αρχές μπορούν πάντοτε να λαμβάνουν μέτρα τα οποία κρίνουν αναγκαία για την προστασία της ζωής και της υγείας των ζώων.

48. Εφόσον πρέπει να θεωρηθεί ότι τα μέτρα αυτά εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 30, δικαιολογούνται, κατά τις εν

λόγω κυβερνήσεις, δυνάμει του άρθρου 36 της Συνθήκης.

49. Συγκεκριμένα, στην υπό κρίση περίπτωση, τα μέτρα είναι αναγκαία λόγω των προβλημάτων για την υγεία των ζώων τα οποία δημιουργεί το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης υποείδος Belgian Blue. Πράγματι, τα ζώα του υποείδους αυτού πάσχουν από εγγενείς διαταραχές της κινήσεως και της συμπεριφοράς. Τα εσωτερικά τους όργανα, ιδίως η καρδιά και οι πνεύμονες, είναι υπερβολικά μικρά σε σχέση με το βάρος τους, πράγμα το οποίο προκαλεί άγχος και μολύνσεις. Επιπλέον, η αναπαραγωγή τους είναι δύσκολη και συχνά έχει ως επακόλουθο καισαρικές, οι οποίες απαιτούν τη χρήση μεγάλης ποσότητας αντιβιοτικών.

50. Ωστόσο, η Σουηδική Κυβέρνηση διευκρινίζει ότι τα επίμαχα εθνικά μέτρα σκοπούν στην καταπολέμηση του γονιδίου της μυϊκής υπερτροφίας, ανεξαρτήτως του ζώου που εμφανίζει το ελάττωμα αυτό. Επομένως, η απαγόρευση ουδόλως αφορά, είτε νομικώς είτε πραγματικώς, το εισαγόμενο σπέρμα ή οποιοδήποτε συγκεκριμένο υποείδος. Συνεπώς, δεν πρόκειται περί δυσμενούς διακρίσεως υπό την έννοια του άρθρου 36 της Συνθήκης.

51. Η Νορβηγική Κυβέρνηση προσθέτει ότι, ακόμη και αν θεωρηθεί ότι οι εθνικοί κανόνες που σκοπούν στην προστασία της υγείας των ζώων εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 87/328, δεν συνιστούν παράβαση της οδηγίας αυτής. Συναφώς, εκθέτει ότι «εθνικοί κανόνες οι οποίοι απαγορεύουν την αναπαραγωγή ή την εξαρτούν από προϋποθέσεις, για λόγους που αφορούν την καλή διαβίωση των ζώων, μπορούν να αποτελούν σημαντικό μέσο για την πρόληψη ορισμένων δυσμενών εξελίξεων στη δραστηριότητα της αναπαραγωγής στην Ευρώπη». Η κυβέρνηση αυτή εκτιμά «ότι θα ήταν λυπηρό η αποδοχή στην αναπαραγωγή ορισμένου υποείδους εντός κράτους μέλους να έχει ως συνέπεια ότι η αναπαραγωγή αυτή επιτρέπεται αυτομάτως εντός όλων των λοιπών κρατών μελών για λόγους που αφορούν τον ελεύθερο ανταγωνισμό και μόνον».

52. Αντιθέτως, η Βελγική Κυβέρνηση φρονεί ότι οι κοινοτικές οδηγίες πραγματοποίησαν την εναρμόνιση αυτή, ώστε οι αρχές κράτους μέλους δεν έχουν πλέον τη δυνατότητα να χαρακτηρίζουν μονομερώς ως γενετικό ελάττωμα το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό ενός υποείδους και να το χρησιμοποιούν ως πρόφαση για να απαγορεύουν ή να εξαρτούν από προϋποθέσεις τη σπερματέγχυση ή την αναπαραγωγή των βοοειδών του υποείδους αυτού.

53. Επιπλέον, η εμπειρία από τα βελγικά εκτροφεία, όπου τα βοοειδή του υποείδους Belgian Blue είναι πολυάριθμα, εμφαίνει ότι τα προβλήματα προστασίας της υγείας των ζώων αυτών, τα οποία περιγράφουν οι προαναφερθείσες κυβερνήσεις, δεν ανακύπτουν στην πραγματικότητα.

54. Οι κατηγορούμενοι της κύριας δίκης φρονούν επίσης ότι, δεδομένου ότι η κοινοτική εναρμόνιση είναι πλήρης, οι προπαρατεθείσες οδηγίες αποκλείουν την εφαρμογή των επιμάχων εθνικών κανόνων.

55. Η Γαλλική Κυβέρνηση υπενθυμίζει τη νομολογία του Δικαστηρίου κατά την οποία οι ζωοτεχνικές και γενεαλογικές προϋποθέσεις που ισχύουν για το εμπόριο βοοειδών καθαρόαιμης φυλής εναρμονίστηκαν πλήρως. Εντεύθεν συνάγεται, κατά τη Γαλλική Κυβέρνηση, ότι η παρουσία ενός γονιδίου στο σπέρμα βοοειδούς, το οποίο σπέρμα έχει τεθεί σε κυκλοφορία σύμφωνα με τους κοινοτικούς κανόνες, δεν μπορεί να δικαιολογήσει την απαγόρευση εισαγωγής του σπέρματος αυτού εντός κράτους μέλους. Πράγματι, το κράτος αυτό δεν μπορεί να χαρακτηρίσει ένα γονίδιο ως γενετικό ελάττωμα βάσει της δικής του εκτιμήσεως και μόνο, χωρίς να κάνει χρήση της διαδικασίας που προβλέπει η απόφαση 86/130.

56. Τέλος, δεδομένου ότι η κοινοτική εναρμόνιση είναι πλήρης, το κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλεσθεί ούτε το άρθρο 36 της Συνθήκης.

57. Η Επιτροπή φρονεί ότι η κοινοτική εναρμόνιση εμποδίζει την εθνική αρχή της χώρας εισαγωγής να αποφασίσει η ίδια αν βοοειδές καθαρόαιμης φυλής εμφανίζει γενετικό χαρακτηριστικό ή ελάττωμα. Πράγματι, προκειμένου να καταλήξει στην απόφαση αυτή, πρέπει να εφαρμόσει τις διαδικασίες που προβλέπουν οι σχετικές οδηγίες και αποφάσεις.

58. Ωστόσο, η Επιτροπή προσθέτει ότι δύο τομείς εκφεύγουν της εναρμονίσεως. Συγκεκριμένα, μπορεί να είναι αναγκαίο να ληφθεί υπόψη η προστασία των ζώων κατά την εκτίμηση της γενετικής αξίας. Εξάλλου, το ζήτημα της προστασίας των ζώων τίθεται επίσης, σε ορισμένες εξαιρετικές περιπτώσεις, λόγω του αποτελέσματος της σπερματεγχύσεως.

59. Επομένως, δεδομένου ότι, κατά την Επιτροπή, το κοινοτικό δίκαιο δεν ρυθμίζει τις καταστάσεις αυτές, τα κράτη μέλη δικαιούνται να εφαρμόζουν εθνικούς κανόνες. Τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης έχουν εφαρμογή στην περίπτωση αυτή. Τέλος, η Επιτροπή κρίνει ότι στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να αποφασίσει αν τα επίμαχα εθνικά μέτρα πληρούν τις προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 36. Ειδικότερα, η εθνική διοικητική αρχή πρέπει να αποδείξει ότι τα μέτρα είναι αναγκαία και ότι είναι ανάλογα προς τον στόχο τον οποίο φέρονται ότι επιδιώκουν.

Εκτίμηση

60. Το υποβληθέν από το αιτούν δικαστήριο ερώτημα αφορά, πρώτον, την προστασία και την υγεία των ζώων και, δεύτερον, τα γενετικά ελαττώματα. Θα ήθελα να εξετάσω πρώτα το δεύτερο αυτό ζήτημα. Εμπίπτει σαφώς στο πεδίο εφαρμογής της προπαρατεθείσας οδηγίας 87/328.

61. Πράγματι, η καταπολέμηση των γενετικών ελαττωμάτων εμπίπτει στη γενετική βελτίωση του ζωικού κεφαλαίου. Όσον αφορά τον τομέα αυτό, το Δικαστήριο

έκρινε, στην προπαρατεθείσα νομολογία του [12], ότι από την οδηγία 87/328 και από την οδηγία 91/174 προκύπτει ότι οι ζωοτεχνικές και γενεαλογικές προϋποθέσεις αποτέλεσαν αντικείμενο πλήρους εναρμονίσεως στο κοινοτικό επίπεδο.

62. Όπως υπενθυμίζει η Επιτροπή, οι οδηγίες 87/328 και 77/504 σκοπούν στην εναρμόνιση ολοκλήρου του εμπορίου βοοειδών καθαρόαιμης φυλής και του σπέρματός τους. Από τις οδηγίες αυτές [13] προκύπτει ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να απαγορεύουν, να περιορίζουν ή να παρεμποδίζουν το ενδοκοινοτικό εμπόριο σπέρματος και εμβρύων βοοειδών αναπαραγωγής καθαρόαιμης φυλής ούτε την αποδοχή στην τεχνητή σπερματέγχυση του σπέρματος ταύρων καθαρόαιμης φυλής.

63. Η απαγόρευση αυτή εθνικών περιοριστικών μέτρων έχει εφαρμογή εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις [14]. Οι προϋποθέσεις αυτές έχουν ως σκοπό να διασφαλίσουν ότι τυγχάνουν της ενδοκοινοτικής ελευθερώσεως του εμπορίου των βοοειδών αναπαραγωγής καθαρόαιμης φυλής μόνον τα ζώα που έχουν επαρκή γενετική αξία και δεν εμφανίζουν γενετικά ελαττώματα.

64. Η προϋπόθεση αυτή τεκμαίρεται ότι πληρούται οσάκις τα σπέρματα προέρχονται από επισήμως εγκεκριμένο εντός άλλου κράτους μέλους κέντρο τεχνητής σπερματεγχύσεως και οσάκις οι εν λόγω ταύροι έχουν γίνει δεκτοί στην τεχνητή σπερματέγχυση βάσει δοκιμών που πραγματοποιήθηκαν σύμφωνα με την προπαρατεθείσα απόφαση 86/130.

65. Εξάλλου, αν ένα ζώο έχει καταχωρηθεί σε γενεαλογικό βιβλίο, ένα άλλο κράτος μέλος δεν μπορεί να εμποδίσει την εγγραφή του υποείδους αυτού στα γενεαλογικά βιβλία των οργανώσεων ή ενώσεων εκτροφέων που είναι επίσημα αναγνωρισμένες στην επικράτειά του (άρθρο 4 της οδηγίας 77/504).

66. Ωστόσο, προβλέπεται ειδικό καθεστώς οσάκις ένα κατ' ιδίαν ζώο εμφανίζει γενετικό ελάττωμα. Συγκεκριμένα, στο παράρτημα της προπαρατεθείσας αποφάσεως 94/515 αναγράφονται τα εξής:

«Οι γενετικές ιδιομορφίες και τα γενετικά ελαττώματα ενός ζώου, όπως ορίζονται από τους οργανισμούς στους οποίους ανατίθεται επισήμως ο καθορισμός αυτών των χαρακτηριστικών, σε συμφωνία με τις οργανώσεις ή συλλόγους εκτροφέων, που είναι αναγνωρισμένοι [επισήμως] σύμφωνα με την απόφαση 84/247/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 27ης Απριλίου 1984, για τη θέσπιση των κριτηρίων για την αναγνώριση των οργανώσεων και συλλόγων εκτροφέων οι οποίοι διατηρούν ή δημιουργούν μητρώα αναπαραγωγικών βοοειδών καθαρής φυλής, *πρέπει να δημοσιεύονται*» (παράρτημα της αποφάσεως, σημείο III: Γενετική αξιολόγηση, 1. Γενικές αρχές, in fine).

12 — Βλ., επί παραδείγματι, την προπαρατεθείσα απόφαση Centre d'insémination de la Crespelle, σκέψη 33.

13 — Άρθρο 2 της οδηγίας 77/504 και άρθρο 2 της οδηγίας 87/328.

14 — Βλ. τις προπαρατεθείσες οδηγίες 77/504 και 87/328 και την προπαρατεθείσα απόφαση 86/130, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 94/515.

67. Τούτο πρέπει συνήθως να έχει ως αποτέλεσμα ότι κανένας εκτροφέας βοοειδών, ούτε εντός της χώρας καταγωγής του ταύρου ούτε εντός άλλου κράτους μέλους δεν θα θελήσει να χρησιμοποιήσει το σπέρμα του ζώου αυτού για τεχνητή σπερματέγχυση.

68. Το σύστημα αυτό, το οποίο στηρίζεται στη δημοσίευση των γενετικών ελαττωμάτων, συνεπάγεται κατ' ανάγκην ότι η εθνική αρχή της χώρας εισαγωγής του ταύρου ή του σπέρματός του δεν μπορεί να υποκαταστήσει τους επισήμως ορισθέντες οργανισμούς της χώρας εξαγωγής στην εκτίμησή τους, αποφασίζοντας η ίδια ότι ένα κατ' ιδίαν βοοειδές, καθ' ήσσονα δε λόγο ένα ολόκληρο υποείδος, εμφανίζει γενετικό ελάττωμα.

69. Τέλος, υπογραμμίζεται ότι, οσάκις κράτος μέλος επιθυμεί να διατυπώσει επικρίσεις όσον αφορά την εγγραφή ορισμένου υποείδους στα γενεαλογικά βιβλία άλλου κράτους μέλους, μπορεί να απευθυνθεί στην Επιτροπή ζητώντας της να κάνει χρήση του άρθρου 6 της οδηγίας 77/504, το οποίο επιτρέπει, μεταξύ άλλων, τον καθορισμό, σύμφωνα με τη διαδικασία της ζωοτεχνικής επιτροπής, στην οποία αναφέρεται το άρθρο 8 της ίδιας οδηγίας, των εξής:

— των μεθόδων ελέγχου των αποδόσεων και *εκτιμήσεως της γενετικής αξίας* των ζώων του βοείου είδους·

— των κριτηρίων εγγραφής στα γενεαλογικά βιβλία.

70. Το άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/328 προβλέπει ότι, οσάκις η αποδοχή ταύρων στην τεχνητή σπερματέγχυση προκαλεί συγκρούσεις, οι επιχειρηματίες έχουν δικαίωμα να ζητήσουν τη γνώμη εμπειρογνώμονα. Λαμβανομένης υπόψη της γνώμης του εμπειρογνώμονα, μπορούν να ληφθούν μέτρα *ύστερα από αίτημα κράτους μέλους*, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπειται στο άρθρο 8 της οδηγίας 77/504.

71. Επομένως, αν η εθνική αρχή έχει αντιρρήσεις όσον αφορά τη γενετική κληρονομιά ορισμένων ζώων που καταχωρήθηκαν σύμφωνα με τις ανωτέρω οδηγίες, οφείλει να κάνει χρήση των διαδικασιών που προβλέπουν προς τούτο οι κοινοτικές οδηγίες και αποφάσεις. Δεν έχει την ευχέρεια να αποφασίσει αυτοβούλως ότι τα επίμαχα ζώα εμφανίζουν γενετικά ελαττώματα, εφόσον τα ελαττώματα αυτά δεν διαπιστώθηκαν ούτε δημοσιεύθηκαν σύμφωνα με τις προβλεπόμενες διαδικασίες.

72. Συνεπώς, φρονώ ότι στο ερώτημα 2, περίπτωση β', πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι οδηγίες δεν επιτρέπουν σε κράτος μέλος να απαγορεύει ή να εξαρτά από προϋποθέσεις τη σπερματέγχυση και την αναπαραγωγή των βοοειδών συγκεκριμένου υποείδους, το οποίο η εθνική αρχή του κράτους μέλους αυτού θεωρεί φορέα γενετικών ελαττωμάτων, ενώ δεν έχει προβεί στην εκτίμηση αυτή η εθνική αρχή της χώρας καταγωγής.

73. *Με το ερώτημα 2, περίπτωση α'*, το εθνικό δικαστήριο ερωτά αν το άρθρο 30 της Συνθήκης και η οδηγία 87/328 επιτρέπουν σε κράτος μέλος να απαγορεύει ή να εξαρτά από προϋποθέσεις τη σπερματέγχυση και την αναπαραγωγή των βοοειδών που, κατά την άποψη εθνικής αρχής, μπορούν να έχουν ως συνέπεια την πρόκληση πόνου στα ζώα ή να επηρεάσουν τη φυσιολογική συμπεριφορά τους.

74. Αντιθέτως προς το ερώτημα 2, περίπτωση β', το ερώτημα 2, περίπτωση α', δεν αφορά «συγκεκριμένο υποείδος» αλλά «τα ζώα». Συνεπώς, ερωτάται κατ' ουσίαν αν η αναπαραγωγή ζώων, ανεξαρτήτως του υποείδους στο οποίο ανήκουν, μπορεί να απαγορευθεί ή να εμποδισθεί εντός άλλου κράτους μέλους διότι η αναπαραγωγή αυτή μπορεί να έχει ως συνέπεια την πρόκληση πόνου στα ζώα ή να επηρεάσει τη φυσιολογική συμπεριφορά τους.

75. Το ερώτημα αυτό εξηγείται χωρίς αμφιβολία από το γεγονός ότι στην Ισπανία, στη Γαλλία και στην Ιταλία υπάρχουν και άλλες «καθαρόαιμες φυλές» επισήμως αναγνωρισμένες, πλην του υποείδους Belgian Blue, ο οποίες εμφανίζουν το γονίδιο της μυϊκής υπερτροφίας, πράγμα το οποίο δεν αμφισβητήθηκε κατά την ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία.

76. Επομένως, το ερώτημα 2, περίπτωση α', δεν διαφέρει κατ' ουσίαν από το ερώτημα 2, περίπτωση β', διότι οι πόνοι που προκαλούνται στα ζώα και η μεταβολή της φυσιολογικής τους συμπεριφοράς, των οποίων γίνεται μνεία, θεωρούνται επίσης ότι απορρέουν από τα γενετικά χαρακτηριστικά των εν λόγω ζώων.

77. Συνεπώς, προτείνω στο Δικαστήριο να θεωρήσει ότι το ερώτημα 2, περίπτωση α', δεν χρήζει αυτοτελούς απαντήσεως προς τη δοθείσα στο ερώτημα 2, περίπτωση β'.

78. Επικουρικώς και μόνον προσθέτω τις ακόλουθες παρατηρήσεις:

79. Όταν το Συμβούλιο εξέδωσε τις οδηγίες 77/504 και 87/328, θεώρησε σιωπηρώς ότι η αναπαραγωγή με βοοειδή καθαρόαιμης φυλής, κατά τον ορισμό που έδωσε, δεν δημιουργούσε προβλήματα από πλευράς της υγείας και της καλής διαβιώσεως των ζώων, οφειλόμενα στα γενετικά χαρακτηριστικά τους.

80. Έκτοτε, το Συμβούλιο εξέδωσε την απόφαση 92/583/ΕΟΚ, της 14ης Δεκεμβρίου 1992, για τη σύναψη του τροποποιητικού πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των ζώων στα εκτροφεία [15].

81. Η (μοναδική) αιτιολογική σκέψη του πρωτοκόλλου αυτού διευκρινίζει ότι «είναι επιθυμητή η ρητή διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της συμβάσεως σε ορισμένες πτυχές των εξελίξεων των μεθόδων εκτρο-

15 — ΕΕ L 395, σ. 21.

φής των ζώων, ιδίως στον τομέα της βιοτεχνολογίας».

82. Το άρθρο 1 του πρωτοκόλλου προβλέπει ότι περιλαμβάνονται στην έννοια του ζώου κατά τη σύμβαση «τα ζώα που προκύπτουν από γενετικές τροποποιήσεις ή από νέους γενετικούς συνδυασμούς».

83. Το άρθρο 2 αφορά την προσθήκη στη σύμβαση ενός νέου άρθρου 3, το οποίο ορίζει τα εξής:

«Δεν επιτρέπονται η φυσική ή τεχνητή αναπαραγωγή ή οι διαδικασίες αναπαραγωγής που προκαλούν ή μπορούν να προκαλέσουν πόνους ή βλάβες σε οποιοδήποτε ζώο το οποίο αφορούν· κανένα ζώο δεν πρέπει να φυλάσσεται για εκτροφή εκτός αν μπορεί ευλόγως να αναμένεται, βάσει του φαινοτύπου ή του γονοτύπου του, ότι το ζώο αυτό μπορεί να φυλαχθεί χωρίς να υπάρξουν ολέθρια αποτελέσματα για την υγεία ή την καλή διαβίωσή του.»

84. Ωστόσο, είναι ουσιώδες να υπογραμμισθεί ότι το τροποποιητικό αυτό πρωτόκολλο δεν έχει ακόμη τεθεί σε ισχύ. Συνεπώς, δεν μπορεί να συναχθεί ούτε νομική υποχρέωση της Κοινότητας ούτε η δυνατότητα κράτους μέλους να επικαλεσθεί τις διατάξεις του για να εκφύγει των υποχρεώσεων που υπέχει από το κοινοτικό δίκαιο. Δεδομένου ότι η Κοινότητα δεν έχει δεσμευθεί νομικώς μέχρι σήμερα, δεν έχει ακόμη θεσπίσει διατάξεις για την εφαρμογή του πρωτοκόλλου. Βεβαίως, η Επιτροπή υπέβαλε στο Συμβούλιο στις 18 Μαΐου 1992 πρόταση οδηγίας σχετικά με την προστασία των ζώων που εκτρέφονται για αγροτική εκμετάλλευση [16], η οποία όμως δεν έχει ακόμη εγκριθεί.

85. Επιπλέον, είναι πολύ δύσκολο να συναχθεί από το πρωτόκολλο αυτό ή από την πρόταση οδηγίας της Επιτροπής, η οποία επαναλαμβάνει τις διατάξεις του, συγκεκριμένη συνέπεια όσον αφορά την αναπαραγωγή βοοειδών χαρακτηριζομένων από μυϊκή υπερτροφία.

86. Θα ήθελα να αναφέρω ως μοναδικό παράδειγμα το πρόβλημα των εγχειρίσεων όπως η καισαρική, το οποίο τονίζει η Σουηδική Κυβέρνηση. Πράγματι, μια μόνιμη επιτροπή αποτελούμενη από αντιπροσώπους των μερών της συμβάσεως του Συμβουλίου της Ευρώπης συμφώνησε, σε επεξηγηματική έκθεση, ότι η προπαρατεθείσα διάταξη έχει την έννοια ότι «σκοπεί στην κατάρτιση προγραμμάτων εκτροφής προκειμένου να αποφευχθεί η πρόκληση στα ζώα πόνου ή τραυμάτων που μπορούν να προβλεφθούν, όπως είναι οι δύσκολοι τοκετοί και οι μόνιμες παραμορφώσεις. Η επιτροπή αναγνώρισε ότι η διάταξη αυτή δεν κωλύει την αναπαραγωγή που συνεπάγεται την πρόκληση ασήμαντων ή παροδικών πόνων ή τραυμάτων (επί παραδείγματι σε περίπτωση φυσιολογικού τοκετού, μεταφυτεύσεως εμβρύων) ή που απαιτεί επέμβαση όπως η καισαρική, η οποία δεν μπορεί να προκαλέσει βλάβη μεγάλης διάρκειας».

16 — ΕΕ C 156, σ. 11.

87. Συνεπώς, ουδόλως αποδείχθηκε ότι οι υφιστάμενοι κανόνες που διέπουν το εμπόριο ζώων αναπαραγωγής καθαρόαιμης φυλής ενέχουν κενά οφειλόμενα στο ότι δεν έχουν ληφθεί υπόψη θεμιτές ανησυχίες για την υγεία ή την καλή διαβίωση των ζώων, από τα οποία κενά θα μπορούσε να συναχθεί ότι η πραγματοποιηθείσα εναρμόνιση είναι ατελής.

88. Από το γεγονός ότι η εναρμόνιση είναι πλήρης συνάγεται ότι δεν υπάρχει περιθώριο για εθνικά μέτρα εντασσόμενα στο πλαίσιο των παρεκκλίσεων που προβλέπει το άρθρο 36 της Συνθήκης.

89. Ωστόσο, είναι αυτονόητο ότι το γεγονός ότι μια κανονιστική ρύθμιση είναι πλήρης δεν σημαίνει ότι είναι απαρέγκλιτη. Πράγματι, τίποτε δεν εμποδίζει κράτος μέλος, το οποίο επιθυμεί να τροποποιήσει την παρούσα κατάσταση του δικαίου, να προβάλει τα επιχειρήματά του στα αρμόδια θεσμικά όργανα.

90. Συνεπώς, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση.

Επί του τρίτου ερωτήματος

91. Κατ' αρχάς, το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο αν κατά ερμηνεία του προοιμίου της οδηγίας 87/328 επιτρέπονται οι προβλεπόμενες από το εθνικό δίκαιο εξαιρέσεις από την αποδοχή στην τεχνητή σπερματέγχυση εντός του εδάφους του οικείου κράτους όσον αφορά ζώα με ανεπιθύμητη γενετική κληρονομιά, έστω και αν οι εξαιρέσεις αυτές συνεπάγονται απαγόρευση όσον αφορά τους ταύρους που πληρούν τις επιταγές του άρθρου 2 της οδηγίας.

92. Όπως υπογράμμισε ορθώς η Επιτροπή, το προοίμιο δεν αποτελεί κανόνα δικαίου. Συνεπώς, δεν μπορεί να γίνει επίκλησή του προκειμένου να επιτραπεί παρέκκλιση από τους κανόνες της οδηγίας. Τα διαλαμβανόμενα στο προοίμιο χρησιμεύουν για να αιτιολογήσουν το περιεχόμενο του κανόνα και ενίοτε μπορούν να διευκολύνουν την ερμηνεία του. Αντιθέτως, δεν μπορούν να χρησιμεύσουν ως βάση παρεκκλίσεως από ρητή διάταξη της οδηγίας.

93. Θα ήθελα να προσθέσω, ως εκ περισσού, ότι ουδόλως αντιλαμβάνομαι ποια θα μπορούσε να είναι η αντίφαση μεταξύ του προοιμίου και του άρθρου 2 της οδηγίας.

94. Υπενθυμίζω ότι η τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας ορίζει «ότι θα πρέπει (...) να αποφευχθεί η χειροτέρευση της καθαρό-

τητας των ζώων ιδίως όσον αφορά τα αρσενικά αναπαραγωγής τα οποία πρέπει να παρέχουν κάθε εγγύηση για τη γενετική αξία τους και για απουσία κληρονομικών ελαττωμάτων».

95. Όπως αναγράφεται στην έβδομη αιτιολογική σκέψη, ο διωκόμενος στόχος μπορεί να επιτευχθεί με τη θέσπιση της υποχρεώσεως να προέρχονται τα σπέρματα από επισήμως εγκεκριμένα κέντρα τεχνητής σπερματεγχύσεως.

96. Επομένως, είναι απολύτως λογικό ότι το άρθρο 2 της οδηγίας δεν επιτρέπει σε κανένα κράτος μέλος να απαγορεύει, περιορίζει ή παρακωλύει την αποδοχή στην τεχνητή σπερματέγχυση, επί του εδάφους του, των ταύρων καθαρόαιμου γένους ή τη χρήση των σπερμάτων τους, όταν οι ταύροι αυτοί έχουν γίνει δεκτοί για τεχνητή σπερματέγχυση σε ένα (άλλο) κράτος μέλος βάσει επισήμων δοκιμών που διεξάγονται σύμφωνα με την απόφαση 86/130.

97. Συνεπώς, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση.

98. Επομένως, παρέλκει η απάντηση στο ερώτημα 3, περίπτωση β', το οποίο υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο ερώτημα 3, περίπτωση α'.

99. Επικουρικώς, θα ήθελα να προσθέσω απλώς ότι το σύστημα που έχει θεσπισθεί με τις επίμαχες εν προκειμένω οδηγίες στηρίζεται προδήλως στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ κρατών μελών. Δυνάμει της αρχής αυτής, η προστασία της γενετικής αξίας των αρσενικών ζώων αναπαραγωγής και η μέριμνα για την απουσία κληρονομικών ελαττωμάτων στα ζώα αυτά ανατίθενται μόνο στους αρμοδίους οργανισμούς του κράτους μέλους εντός του οποίου ανατρέφονται αυτά τα ζώα αναπαραγωγής και όπου συλλέγεται το σπέρμα τους.

Πρόταση

100. Προτείνω να δοθούν στα υποβληθέντα από το Helsingborgs tingsrätt ερωτήματα οι ακόλουθες απαντήσεις:

Επί του πρώτου ερωτήματος

«Το άρθρο 30 της Συνθήκης και η οδηγία 87/328/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1987, για την αποδοχή στην αναπαραγωγή βοοειδών αναπαραγωγής καθαρόαιμ[ης φυλής], δεν απαγορεύουν στα κράτη μέλη να απαιτούν νομοθετικώς τη λήψη αδείας για τη διαχείριση, διανομή και έγχυση του βοείου σπέρματος

προελεύσεως άλλου κράτους μέλους, εφόσον η άδεια αυτή έχει ως σκοπό να διασφαλιστεί ότι ο δικαιούχος της διαθέτει τα αναγκαία προσόντα για τη σκοπούμενη πράξη.»

Επί του δευτέρου ερωτήματος

«Οι οδηγίες 77/504/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Ιουλίου 1977, περί των ζώων αναπαραγωγής του βοείου είδους καθαρόαιμ[ης φυλής], και 87/328 δεν παρέχουν σε κράτος μέλος τη δυνατότητα να επικαλεσθεί λόγους σχετικούς με την προστασία της ζωής και της υγείας των ζώων για να απαγορεύει ή να εξαρτά από προϋποθέσεις τη σπερματέγχυση και την αναπαραγωγή των βοοειδών

α) που, κατά την άποψη εθνικής αρχής, μπορούν να έχουν ως συνέπεια την πρόκληση πόνου στα ζώα ή να επηρεάσουν τη φυσιολογική συμπεριφορά τους ή

β) που πραγματοποιούνται με συγκεκριμένο υποείδος το οποίο ορισμένη εθνική αρχή θεωρεί φορέα γενετικών ελαττωμάτων.»

Επί του τρίτου ερωτήματος

Ερώτημα 3, περίπτωση α΄

«Δεδομένου ότι το προοίμιο οδηγίας δεν θεσπίζει κανόνα δικαίου, δεν μπορεί να δικαιολογήσει την παρέκκλιση από τις διατάξεις της.»

Ερώτημα 3, περίπτωση β΄

«Ενόψει της απαντήσεως που δόθηκε στο ερώτημα 3, περίπτωση α΄, παρέλκει η απάντηση στο παρόν ερώτημα.»